

УДК 811.111'276.6:614.233.4

Людмила РУСАЛКІНА

кандидат педагогічних наук,
доцент Одеського національного медичного університету,
м. Одеса, Україна
e-mail: l_rusalkina@ukr.net

КРИТЕРІАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Статтю присвячено дослідженню критеріїв і показників англомовної професійної підготовленості студентів медичних ЗВО. Визначено і схарактеризовано поняття «критерій», запропоновано класифікацію критеріїв. В основу започаткованої експериментальної роботи покладено і схарактеризовано мовний, перцептивно-мовленнєвий, інформаційно-мовленнєвий, інформаційно-відтворювальний критерії. Відповідно до визначених критеріїв і показників було схарактеризовано рівні сформованості англомовної професійної підготовленості майбутніх лікарів.

Ключові слова: англомовна професійна підготовка, майбутні лікарі, критеріальний підхід.

Розробка ефективної методики англомовної професійної підготовки майбутніх лікарів у медичному ЗВО вимагала чіткого з'ясування критеріїв і показників підготовленості. У процесі дослідження було визначено, що основою англомовної професійної підготовки майбутніх лікарів є сформованість у них відповідних професійно-мовленнєвих умінь, які було покладено в основу класифікації критеріїв і показників англомовної професійної підготовленості майбутніх лікарів.

Стрижнем оцінки якості навчання є «критерій» (від лат. criterium – засіб, судження, мірило). У психолого-педагогічних словниках цей термін визначено як: – «ознака, на підставі якої проводиться оцінка, визначення або класифікація» [4]; – «мірило оцінювання визначених параметрів, які описують певними показниками; мірило для визначення, оцінки предмета, явища; ознака, взята за основу класифікації» [3, 230].

Зазначимо, що питання про критерії, які використовуються у педагогічній практиці, в науковій літературі залишається невирішеним і дискусійним. Неоднозначними є й підходи до розуміння критеріїв. Зокрема, О. Барабанщиков і Н. Дерюгін подають щонайменше чотири визначення: а) критерій – це показник, об'єктивний вияв чогонебудь; б) критерій – це психологічна настанова діагноста; в) критерій – це мірило, тобто правило, яким треба користуватись при діагностуванні; г) критерій – це запитання питальника, анкети, тесту тощо [1, 23]. Критерії і показники якості освітньої діяльності – сукупність ознак, на основі яких здійснюється оцінювання умов, процесу і результату освітньої діяльності, що відповідають поставленим цілям [2]. Отже, під критерієм будемо розуміти «мірило оцінювання» результату ді-

яльності, зміст якого розкривається завдяки певним показникам. На основі попереднього аналізу та відповідно до мети дослідження, під критеріями ефективності підготовки майбутніх лікарів до професійної діяльності розуміємо сукупність ознак, які характеризують певний бік професійної підготовки.

Реалізація критеріального підходу в межах започаткованого дослідження передбачає врахування таких обставин, які в сукупності забезпечують ефективність експериментальної методики англомовної професійної підготовки майбутніх лікарів в умовах університетської медичної освіти.

У процесі роботи було визначено такі критерії: **мовний, перцептивно-мовленнєвий, інформаційно-мовленнєвий, інформаційно-відтворювальний** із відповідними показниками. Опишемо їх.

Мовний критерій із показниками: *лексичний* – обізнаність із медичною термінологією в межах англійської і латинської мов; *уміння* використовувати її в академічній і професійній сферах; *граматичний* – обізнаність із граматичною будовою англійської мови; *вміння* практично застосовувати словотворчі моделі, словозмінні форми, реалізовувати англомовні висловлювання за різними типами зв'язку на основі лексичного матеріалу; *фонологічний* – обізнаність із фонетичною системою англійської мови, вміння коректно вимовляти мовні одиниці.

Перцептивно-мовленнєвий критерій із показниками:

- уміння сприймати медично зорієнтовану англомовну інформацію на слух;
- уміння читати (сприймати) професійно спрямовану інформацію з англомовних паперових та електронних джерел.

Інформаційно-мовленнєвий критерій із показниками:

- уміння орієнтуватися в умовах спілкування англійською мовою і відповідно до них планувати мовлення;
- уміння забезпечувати зворотний зв'язок і добирати адекватні засоби передавання змісту професійно спрямованої англомовної інформації.

Інформаційно-відтворювальний критерій із показниками:

- уміння передавати на письмі професійно зорієнтовану інформацію англійською мовою;
- уміння зв'язно письмово висловлюватись і оформляти професійну англомовну документацію.

Відповідно до визначених критеріїв і показників було схарактеризовано рівні сформованості англомовної професійної підготовленості майбутніх лікарів (**високий, достатній, задовільний, низький**). Опишемо рівні.

Високий рівень. Майбутні лікарі цього рівня володіють ґрунтовними знаннями щодо фонологічної, лексичної, граматичної систем англійської мови; вміють розпізнавати й адекватно використовувати медичну англійську термінологію, іншу засвоєну лексику в академічній та професійній сферах відповідно до правил граматичної будови англійської мови, комунікативної ситуації медичної спрямованості. Майбутні лікарі свідомо застосовують інтегративні знання щодо лінгвістичних та невербальних засобів побудови і презентації підготовленого та непідготовленого усного і писемного монологічного і діалогічного англійського мовлення; розуміють на слух загальний зміст англомовного матеріалу медичної спрямованості, комунікативний намір співрозмовника та адекватно реагують на його репліки; виокремлюють необхідну інформацію та розуміють зміст англійського тексту в різних видах і формах читання. Зміст, логічна побудова і мовне оформлення англомовного мовлення майбутніх медиків вирізняються лексичним багатством та варіативністю граматичних форм і конструкцій. Майбутні лікарі легко і швидко перемикаються з англійської на українську мову і навпаки; володіють лексичним інструментарієм; вдало прогнозують смислове, лексичне і синтаксичне оформлення англомовних висловлювань, визначають стратегію, тактики, порядок і сутність дій майбутнього лікаря; обізнані з психолінгвістичними особливостями реалізації англійсько-українського й українсько-англійського усного і письмового видів перекладу. Студенти синхронно сприймають письмовий / усний вихідний англійський текст медичної спря-

мованості та усно відтворюють його мовою перекладу українською чи навпаки, з використанням системи послідовного перекладу; вміло здійснюють компресію і декомпресію тексту. Вони обізнані з різновидами, структурою та функціями одномовних (англо-англійських, українсько-українських) і двомовних (англо-українських, українсько-англійських) довідково-лексикографічних електронних і друкованих джерел. Студенти оперативно і вправно орієнтуються та діють у професійній ситуації; виявляють самостійність і креативність у розв'язанні професійних завдань майбутнього лікаря.

Достатній рівень. Студенти цього рівня обізнані із фонологічною, лексичною, граматичною системами англійської мови, натомість припускають незначні неточності під час передання змісту окремих мовних одиниць англійською мовою, у них наявні подекуди орфографічні та орфоепічні незначні помилки, поодинокі огріхи на морфологічному і синтаксичному (порядок слів в англійських реченнях) рівнях. Студенти цього рівня здебільшого застосовують інтегративні знання щодо лінгвістичних та невербальних засобів побудови і презентації підготовленого та непідготовленого усного і писемного діалогічного і монологічного англійського мовлення медичної спрямованості, однак спостерігаються окремі відхилення від формату комунікативної ситуації; без значних зусиль розуміють на слух основну думку, загальний зміст медичного англомовного матеріалу, комунікативний намір співрозмовника, адекватно реагують на його репліки; ідентифікують необхідну інформацію та розуміють зміст англомовного медичного тексту в різних видах читання, проте не завжди ефективно використовують усі його форми. Лексико-граматична будова мовлення загалом різноманітна; вони вміють перемикаються з англійської мови на українську і навпаки; переважно володіють лексичним медичним інструментарієм; подекуди помиляються у здійсненні смислового, лексичного і синтаксичного оформлення англомовних висловлювань; визначають загальну стратегію, порядок і сутність дій майбутнього лікаря, але в мовленні помітні поодинокі помилки в адаптуванні лінгвістичного матеріалу до певної ситуації; відчувають незначні труднощі у використанні системи скоропису; загалом уміють здійснювати компресію і декомпресію медичного тексту. Майбутні медики обізнані з різновидами, структурою та функціями одномовних і двомовних довідково-лексикографічних електронних і друкованих джерел у межах англійської та української мов; уміють користуватися довідковою та спеціальною медичною літературою; припускають

певні помилки у трансформуванні отриманої інформації засобами мови перекладу: подекуди неадекватно обирають слово / термін, некоректно декодують окремі відрізки англомовної інформації; загалом уміють опрацювати бітексти і термінологічні бази даних у межах англійської та української мов, виявляти типові текстові та перекладацькі помилки, корегувати їх. Майбутні лікарі цього рівня підготовки оперативні і вправно орієнтуються та діють у професійно-спрямованій ситуації, але можуть припускати окремі неточності або поодинокі відхилення від робочого режиму.

Задовільний рівень. У студентів цього рівня недостатні знання щодо фонологічних, лексичних, граматичних систем англійської мови; вони припускають неточності у визначенні лінгвістичних явищ; подекуди невдало вживають або змішують синоніми, антоніми, не розмежовують омонімію і полісемію, в їхньому англійському мовленні наявні орфографічні огріхи; відчувають труднощі в написанні англійських медичних термінів; наявні непоодинокі помилки у виборі форм часу і стану англійських дієслів, побудові англійських складнопідрядних і окремих складносурядних речень. Студенти цього рівня поверхнево обізнані із засобами відтворення англомовної специфіки у тексті перекладу. В них не сформовано інтегративні знання щодо засобів побудови і презентації підготовленого та непідготовленого усного і писемного діалогічного і монологічного англійського професійного мовлення; у студентів наявні неточності та відхилення від формату комунікативної ситуації; вони відчувають труднощі у розумінні на слух окремих англомовних текстів через незнання деяких лексичних і / або граматичних одиниць; не в усіх текстах ідентифікують комунікативний намір співрозмовника, подекуди неадекватно реагують на його репліки; частково порушують зміст, логічну побудову і мовні норми оформлення англійських підготовлених і непідготовлених усних і писемних висловлювань медичної тематики; не завжди розуміють повний зміст англійського тексту в різних видах читання. Вони недостатньо оволоділи лексико-граматичною будовою англомовного мовлення; відчувають труднощі в переході з англійської на українську мову і навпаки; недостатньо володіють лексичним інструментарієм; у них наявні помилки у прогнозуванні смислового і лексичного оформлення англомовних висловлювань; студенти цього рівня потребують допомоги у визначенні загальної стратегії, тактики, порядку і сутності дій майбутнього лікаря; трапляються непоодинокі помилки в адаптуванні лінгвістичного матеріалу до певної

ситуації; через незнайомі слова, складні граматичні конструкції студенти порушують процес здійснення усного і письмового перекладу, спотворюють зміст тексту оригіналу; неспроможні синхронно сприймати англійські / українські тексти та відтворювати їх мовою перекладу (англійською, українською); невдало здійснюють компресію і декомпресію тексту; припускаються композиційних та синтаксичних помилок у письмовому відтворенні змісту оригінального медичного тексту. Студенти відчувають значні труднощі у користуванні довідковою та спеціальною літературою під час добору необхідної медичної англомовної інформації, некоректно декодують її; ігнорують наявність типових текстових і перекладацьких помилок, не корегують їх. Майбутні лікарі цього рівня підготовки невпевнено орієнтуються та діють у професійно-спрямованих ситуаціях.

Низький рівень. У студентів цього рівня відсутні знання із фонології, лексики, граматичних систем англійської мови медичної галузі; вони не розпізнають і не використовують основну медичну термінологію в академічній та професійній сферах; змішують синоніми, антоніми, у них наявні орфографічні огріхи в межах англійської мови, у розпізнанні подібних за написанням слів; порушують правила англійської граматики. В майбутніх лікарів спостерігається неспроможність ідентифікувати та відтворювати адекватними засобами англійську специфіку комунікативної ситуації в українському тексті перекладу і навпаки. Ці студенти здебільшого відхиляються від формату комунікативної ситуації; припускають фактичні неточності під час тлумачення загального змісту і деталей англомовного медично спрямованого матеріалу; вони не спроможні ідентифікувати комунікативний намір співрозмовника; порушують зміст, логічну побудову підготовлених усних і писемних англомовних висловлювань; лексико-граматична будова англомовного мовлення бідна та одноманітна; наявні грубі помилки різного характеру. Студенти цього рівня відчувають значні труднощі в переході з англійської мови на українську і навпаки; почасти володіють лексичним інструментарієм; припускають суттєві помилки у прогнозуванні англомовних висловлювань; докладають неабияких зусиль у визначенні загальної стратегії і сутності дій майбутнього лікаря; не сприймають відрізки письмового вихідного англійського медичного тексту, що містять складні граматичні структури, спеціалізовану лексику, незнайомі слова / словосполучення; неспроможні синхронно сприймати змістове та інтонаційне оформлення англійського/ українського тексту та відтворювати його мовою перекладу; припускають грубі помилки у

письмовому відтворенні змісту оригінального тексту. Вони поверхнево обізнані з різновидами, структурою та функціями одномовних і двомовних лексикографічних електронних і друкованих джерел; не вміють опрацьовувати бітексти і термінологічні бази даних у межах англійської та української мов; у них відсутні вміння виявляти типові текстові помилки та редагувати їх в англомовному медичному тексті. Майбутні лікарі не орієнтуються у професійно-спрямованій ситуації, відхиляються від робочого режиму; вони неспроможні самостійно приймати професійні рішення; не вміють визначати алгоритм роботи.

Отже, завдання, спрямовані на виявлення рівнів англомовної професійно-мовленнєвої підготовленості майбутніх лікарів на сучасному етапі у закладах вищої медичної освіти, визначено з урахуванням критеріїв і показників, що надає змогу об'єктивно оцінити реальні рівні сформованості діагностованої підготовленості та визначити зміст і структуру експериментальної професійно-мовленнєвої підготовки. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у специфікації завдань для виявлення рівнів англомовної професійної підготовленості майбутніх лікарів.

Список використаних джерел

1. Барабаншиков А. В., Дерюгин П. П. Военно-педагогическая диагностика (теория, опыт, проблемы): монография. М. : Воен ун-т, 1996. 197 с.
2. Дьяченко М. И. Краткий психологический словарь: Личность, образование, самообразование, профессия. Мн. : Хэлтон, 1998. 399 с.
3. Ефремова Т. Ф. Современный толковый словарь русского языка: В 3 т. Том 1. А-Л-М. : АСТ, Астрель, Харвест, 2006. 550 с.

References

1. Barabanshchikov A.V., Deryugin P.P. Voenno-pedagogicheskaya diagnostika (teoriya, opyt, problemy): monografiya. M. : Voen un-t, 1996. 197 s.
2. D'yachenko M.I. Kratkiy psikhologicheskii slovar': Lichnost', obrazovaniye, samoobrazovaniye, professiya / M.I. D'yachenko, L.A. Kandybovich. Mn. : Khelton, 1998. 399 s.
3. Efremova T.F. Sovremennyy tolkovyy slovar' russkogo yazyka: V 3 t. Tom 1. A-L - M. : AST, Astrel', Kharvest, 2006. 550 s.

Людмила Русалкина. Критеріальний підхід к англоязычной профессиональной подготовке будущих врачей

Статья посвящена исследованию критериев и показателей англоязычной профессиональной подготовленности студентов медицинских ЗВО. Определены и охарактеризованы понятие «критерий», предложена классификация критериев. В основу начатой экспериментальной работы положены и охарактеризован языковой, перцептивно-речевой, информационно-речевой, информационно-воспроизводственный критерии. Согласно определенных критериев и показателей было охарактеризовано уровень сформированности англоязычной профессиональной подготовленности будущих врачей.

Ключевые слова: англоязычная профессиональная подготовка, будущие врачи, критеріальний підхід.

Liudmyla Rusalkina. Criterial approach to english professional preparation of future doctors

The development of an effective method of English language training for future physicians in the medical profession required clear clarification of the criteria and indicators of preparedness. In the course of the study, it was determined that the basis of the English language training of future physicians is the formation of their respective vocational skills, which formed the basis for the classification of criteria and indicators of English professional training of future physicians.

The implementation of a criterion approach within the framework of the initiated study involves the consideration of such circumstances which collectively provide the effectiveness of the experimental methodology of English-language professional training of future physicians in the conditions of university medical education.

Key words: English vocational training, future doctors, criterial approach.